

Zadie Smith

PODVOD

INAQUE

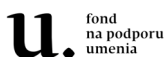

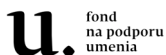
Zadie Smith

PODVOD

Preklad tejto knihy vo forme štipendia podporil
z verejných zdrojov Fond na podporu umenia.

Vydanie tejto knihy podporil z verejných zdrojov
Fond na podporu umenia.

Zadie Smith
FRAUD

COPYRIGHT © 2023 by Zadie Smith

TRANSLATION © Aňa Ostrihoňová 2026

COPYEDITING Jana Obert

COVER © Arriba!

SLOVAK EDITION © Inaque 2026

ISBN 978-80-8207-306-8

ISBN e-book 978-80-8207-307-5

Všetky práva sú vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie sa nesmie kopírovať a rozmnožovať so zámerom jej rozširovania v akejkoľvek forme alebo akýmkoľvek spôsobom bez písomného súhlasu vydavateľa.

Zadie Smith

PODVOD

INAQUE

Pre Darryla a Devorah

ZVÄZOK PRVÝ

Videl som veľkolepý Londýn zbúraný a znovu vystavaný – ak to vôbec niečo znamená. Videl som ho rásť a rásť, až kým nedosiahol svoju súčasnú veľkosť. Sotva mi budete veriť, keď vám poviem, že si spomínam na našu odpornú tulácku štvrť Rookery, vidiecke pole obklopené kríkmi a stromami. A bolo to krásne miesto.

WILLIAM HARRISON AINSWORTH

Veľmi veľká diera

Na prahu stál špinavý chlapec. Špina by sa z neho pravdepodobne zmyť dala, ale všetky tie oranžové pehy určite nie. Nemal viac ako štrnásť a, balansujúc na vychudnutých, nestabilných nohách ako marioneta, pomaly vchádzal do chodby, pričom z neho padali sadze. Napriek tomu žena, ktorá mu otvorila dvere – ľahko pobavená, náchylná na krásu –, zistila, že ním nemôže pohrdať.

„Si od Tobinovcov?“

„Áno, pani. Prišiel som kvôli stropu. Prepadol sa, však?“

„Ale žiadali sme dvoch mužov!“

„Všetci sú hore v Londýne, pani. Obkladajú. V Londýne treba urobiť strašne veľa obkladov, madam...“

Samozrejme, videl, že je to stará žena, ale nepohybovala sa a ani nehovorila ako stará žena. Mala pevné prsia, na peknej tvári len pár vrások a čierne vlasy. Nad bradou sa jej črtala linka v tvare polmesiaca obráteného hore nohami. Takéto nejasnosti chlapec nedokázal rozlúštiť. Obrátil sa k papieru v ruke a pomaly čítal: „Číslo jeden, Svätajakubské vily, Svätajakubská cesta, Tunbridge Wells. Meno je Touchit, však?“

Zvnútra domu sa ozvalo: *Ha!* Žena ani brvou nemihla. Chlapcovi sa zdala bystrá a zároveň tvrdá, ako väčšina Škótov.

„Všetky výslovnosti mena môjho zosnulého manžela sú absurdné. Rozhodla som sa zostať na francúzskej strane.“

Vzápätí sa za ňou v hale objavil bradatý, vypasený muž. V županu a papučiach, so šedinami vo fúzoch a novinami v ruke cielavedome kráčal k svetlej zimnej záhrade. Nasledovali ho dva psy rasy King Charles a šialene štekali. „Sesternica, vidím, že sa dnes ráno nudíte a ste nebezpečná!“ prehodil ponad plece a bol preč.

Žena sa s novou energiou obrátila na návštevníka: „Toto je

dom pána Ainswortha. Som jeho domáca, pani Eliza Touchetová. Na druhom poschodí máme veľmi veľkú dieru – kráter. Konštrukcia druhého poschodia je otázna, ale je to práca pri najmenšom pre dvoch mužov, ako som vysvetlila v odkaze.“

Chlapec hlúpo zažmurkal. Naozaj to mohol byť dôsledok toľkých kníh?

„Nezaoberaj sa tým, prečo sa to stalo. Bol si v komíne, dieťa?“

Návštevník výnimočne prijal oslovenie dieťa. Tobinovci boli vážena firma: robil sokle v Knightsbridge, ak na to prišlo. „Povedali nám, že je to naliehavé a nemáme sa zdržiavať. V takýchto domoch väčšinou bývajú vchody pre robotníkov.“

Drzosť, ale pani Touchetová sa pobavila. Spomenula si na šťastnejšie dni v starom veľkom Kensal Rise. Potom na menší, pôvabný Brighton. A následne na súčasnú situáciu, v ktorej žiadne okno celkom nezapadalo do svojho rámu. Myslela na úpadok a na to, že je s ním spätá. Prestala sa usmievať.

„Keď vstupujeme do slušného domu,“ poznamenala a zdvihla si sukne zo schodu, aby sa vyhla špine, ktorú tam doniesol, „je múdre pripraviť sa na všetky prípady.“

Chlapec si zložil čiapku. Bol horúci septembrový deň, ťažko sa mu premýšľalo. V takýto deň škoda prstom pohnúť! Ale kravy, ako je táto, boli poslané, aby vás vyskúšali, a september znamenal prácu, iba prácu.

„Vstúpim alebo nevstúpim?“ zamrmlal si do čiapky.

Najmladšia Ainsworthová

Rýchlo prešla po čiernobielych dlaždiciach v hale, schody brala po dvoch a zábradlia sa ani len nedotkla.

„Meno?“

„Joseph, madam.“

„Je to tu úzke – pozor na obrazy.“

Knihy lemovali podestu ako druhá stena. Na obrazoch boli Benátky, v ktorých existenciu nevelmi veril, ale v domoch viacerých ľudí videl staré zaprášené grafiky, takže na tom niečo muselo byť. Lutoval talianskych chlapcov. Ako sa robí obklad na prahu, keď tam siaha voda? Aký vodovod možno spraviť, ak niet pivnice, ktorou by sa dalo viesť potrubie?

Prišli do knižnice, ktorú postihla katastrofa. Malé psy, hoci vyzerali hlúpe, bežali až na okraj, ale ďalej už nie. Joseph sa pokúsil postaviť sa, ako by to urobil sám Tobin, nohy doširoka, ruky prekřížené na hrudi, smutne kývajúc hlavou pri pohľade na diery ako pred padlou ženou alebo otvoreným kanálom.

„Toľko kníh. Načo sú mu všetky?“

„Pán Ainsworth je spisovateľ.“

„Čože? Takže ich všetky napísal?“

„Napísal ich prekvapivo veľa.“

Chlapec vykročil dopredu, aby nazrel do krátera, akoby sa pozeral cez okraj sopky. Pripojila sa k nemu. Na policiach sa nachádzali hrubé zväzky dejín: králi, kráľovné, oblečenie, jedlá, hrady, epidémie a minulé vojny. Ale práve bitka pri Cullodene posunula veci za hranu. Všetko, čo sa týkalo Karola Eduarda Stuarta, bolo v salóne na prízemí, pokryté omietkou alebo zachytené v objatí perzského koberca v knižnici, ktorý previsal cez diery v podlahe, pripomínajúc prevrátený teplovzdušný balón.

„Nuž, ako vidíte, madam, a ak dovoľíte,“ zdvihol zaprášenú

knihu a so žalujúcim výrazom v tvári ju obracal v ruke, „obrovská váha literatúry, ktorú tu máte, nuž, tak tá dom strašne zaťažá, pani Touchetová. Strašne.“

„Máte úplnú pravdu.“ Smiala sa mu? Možno bolo slovo „literatúra“ nesprávne. Možno ho vyslovil zle. Odhodil knihu, znechutene si kľakol a vytiahol meter, aby zmeral dieru.

Práve keď sa narovnal, vbehlo dnu malé dieťa, pošmyklo sa na tom, čo zostalo z parkiet, a prevrátilo papraď. Nasledovala ho pekná žena s veľkým poprsím v zástere, ktorej sa podarilo dieťa chytiť tesne predtým, ako by sa prepadlo cez dom. „Clara Rose! Hovorila som ti, že to nesmieš. Prepáčte mi to, Eliza.“ To adresovala pichľavej Škótke, ktorá odpovedala: „To je v poriadku, Sarah, ale možno je čas, aby si Clara zdriemla...“ Malá Clara v reakcii na to, že ju niekto tak pevne drží okolo pása, zvolala: „Nie, mami, NIE!“ Zdalo sa, že sa obracia na slúžku. Chlapec od Tobinovcov sa vzdal všetkej nádeje, že pochopí túto zvláštnu domácnosť. Sledoval, ako slúžka príliš silno chytila dieťa za zápästie, ako to robili matky. Odišli. „Najmladšia Ainsworthová,“ vysvetlila domáca a napravila papraď.

K zbierke *Nový duch doby*

Na prízemí ležali noviny *Morning Post* pri nedojedených raňajkách. William sedel zamyslený na stoličke otočenej k oknu. Na kolenách mu ležal hnedý papierový balíček. Pri zvuku otvárajúcich sa dverí sa strhol. Nemala ho vidieť v jeho smútku?

„Eliza! Dámy! Tu ste. Myslel som si, že ste ma opustili...“

Psy mu dychčiac pribehli k nohám. Nepozrel sa dolu ani ich nepohladil.

„Nuž, obávam sa, že to bude trvať najmenej týždeň, William.“

„Hm?“

„Strop. Tobin poslal len jedného chlapca.“

„Aha.“ Keď siahla po jeho tanieri, vystrel ruku, aby ju zastavil: „Nechajte. Sarah to vezme.“ Vzápätí vstal a zdalo sa, že sa v papučiach vytratí potichu ako duch.

Niečo nebolo v poriadku. Ako prvé jej napadlo skontrolovať noviny. Prečítala si titulnú stranu a prelistovala zvyšok. Žiadni priatelia náhle neumreli ani neboli znepokojivo úspešní. Žiadne nezvyčajné alebo výnimočne skľučujúce správy. Viac pracujúcich mužov malo dostať volebné právo. Zločincov už nemali deportovať. Zistilo sa, že Nárokovateľ dedičstva nevie ani slovo po francúzsky, hoci šlo o materinský jazyk skutočného Rogera Tichborna. Všetko položila späť na podnos. Pochopila, že Sarah odpratávanie raňajkových podnosov teraz považuje za činnosť pod svoju úroveň. Napriek tomu miesto nej nebola najatá žiadna slúžka, a tak táto práca pripadla pani Touchetovej.

Keď sa otočila na odchod, o niečo zakopla – o balík. Bola to kniha, ktorej bolo vidieť len názov: *Nový duch doby*, autor R. H. Horne. Už dávno tú knihu nevidela. Nie však dosť dlho na to, aby na ňu zabudla. Vzala ju do rúk a potmeľúdsky sa rozhladla po miestnosti, ani nevedela prečo. Otvorila ju v ná-

deji, že sa pomýlila alebo že je to možno nové vydanie. Ale bol to ten istý zväzok literárnych kritik s tým istým krátkym zatacujúcim dodatkom o jej úbohom bratrancovi v závere.

Pred dvadsiatimi rokmi vydanie tejto knihy len na chvíľu zatiahlo mračná nad jednou večerou a mierne pokazilo nasledujúce ráno. Vtedy sa William nedal tak ľahko odbiť. Priblížila k sebe obe strany roztrhaného hnedého papiera. Žiadna poštová pečiatka. Balík bol však čitateľným rukopisom adresovaný mužovi, ktorého životné dielo bolo zhrnuté vnútri ako „všeobecne nudné s výnimkou prípadov, keď je odporné“.

Pani domu

Nešťastie domu Tunbridge spočívalo v tom, že v ňom všetko bolo počuť: z izby do izby, zhora nadol. William každé dopoludnie okolo jedenástej chodil so psami von, a tak len čo sa zavreli vchodové dvere, pani Touchetová šla pohľadať Sarah. Našla ju kľačať v salóne na prízemí so svojim dieťaťom, obklopenú rozhádzzanými knihami s polámanými chrbtami. Usporiadané boli tri stohy, zrejme podľa veľkosti. Pani Touchetová sa zaujímala, či by mohla byť nápomocná.

„Nie, ide nám to veľmi dobre, ďakujem, Eliza, chcem povedať, veľmi dobre aj bez vás... A vy potrebujete pripraviť obed, prirodzene.“ Aj varenie obeda teraz pripadlo pani Touchetovej. „Aha, Clara! Pozri sa na to! Tie by mohli byť tvojho otca! Ainsworth, Ainsworth, Ainsworth, Ainsworth, Ainsworth.“ Aspoň toľko vedela úbohá žena prečítať. Tvár jej žiarila pýchou. Eliza pohrdala časťou seba, ktorá sa cítila povinná opraviť ju:

„Ale to sú periodiká, Sarah, nie romány. Budú musieť ísť sem spolu s *Bentleyom* a *Fraserom*... To je Ainsworthov časopis, mal mnohých prispievateľov. William ho však začal vydávať a niekoľko rokov bol jeho šéfredaktorom. To znamená, že vyberal články a redigoval ich. Teraz rediguje Bentleyho časopis, hoci ktovie, ako dlho ešte.“

„Šéfredaktor! To je riaditeľ, Clara. Vyššie ako šéfredaktor už nie je nik!“ Kľačali bok po boku a vyzerali ako dve dcéry. „Ach, a pozri sa naňho tu!“ Malá Clara vzala do rúk júlové vydanie časopisu *Fraser*, číslo päťdesiat, ktoré sa okamžite otvorilo na stránke s pekným portrétom Williama ako mladého dandyho. „A koľko je toho napísané pod ním! Pozri!“ Matka s dcérou sa na text pozreli. Nič nenasledovalo, presne ako sa dalo očakávať. Pani Touchetová si povzdychla, vykročila dopredu a obom nahlas prečítala kúsok prepiaťeho textu. Sarah pozorne počúvala a napokon spokojne zatlieskala.

„Ha! A to všetko mu malo, prirodzene, polichotiť!“ vyhlásila s veľkou blahosklonnosťou, akoby to napísala sama. „Si bystré dievča, Clara Rose, keď si našla takúto fotku svojho otca. A aký fešák bol v tých časoch a koľké pekné veci sa o ňom hovorili! To je šťastie, čo?“

Pani Touchetová nepochybovala, že by podobné úryvky našli v mnohých časopisoch ležiacich pred nimi. Nikto nikdy neobvinil Williama z toho, že by stál bokom, keď sa chcel posunúť dopredu.

„Predstav si, že sa o tebe napíše toľko slov, že sama napíšeš toľko slov, že sa pod ich váhou prepadne podlaha! Ha! Ha! Ha!“

„Sarah, môžem sa vás na niečo opýtať?“

„Prirodzene, že môžete,“ zavalité, krátke prsty mala pokojne zložené na kolenách ako sama kráľovná. „Hovorte.“

„Dnes ráno prišiel balík...“

„Prišiel.“

„Nevideli ste náhodou, kto ho tam nechal?“

„Ležal na prahu. Vzala som ho a dala mu ho, ako by to urobil každý, prirodzene.“ Sarah kdesi nadobudla dojem, že používanie slova „prirodzene“ je znakom vynikajúceho rečníka.

„Nuž, musím vás poprosiť, Sarah, aby ste ma upozornili na príchod čohokoľvek – listov, kníh alebo balíkov –, skôr než to odovzdáte Williamovi.“

„A tak to chce on, áno?“

Eliza sa začervenalá skôr zo zúrivosti ako z rozpakov.

Sarah jej pripomenula svoje postavenie: „Pretože si neviem predstaviť, že by gazdiná a pani domu mali medzi sebou tajnosti, len aby sa to pán nedozvedel,“ vyhlásila veľmi vážne, hoci s miernym ľudovým prízvukom. „Nezdá sa mi to správne ani prirodzené. A pokiaľ si spomínam, keď sme sa sem sťahovali, navrhli ste, že jeho veľký portrét z čias, keď bol mladý, nuž, povedali ste, že sa nesmie zavesiť, lebo sa mu nebude páčiť, keďže je už starý, ale len čo sem prvýkrát vstúpil, zvolal: ‚Kde je môj starý Maclise?‘ Teda jeho portrét, pretože ho namaloval chlapík menom Maclise, a, prirodzene, že sa hneval, keď ho nevidel, pretože sa mu ten obraz obzvlášť páči, ako sa ukázalo,

takže, prirodzene, sa pýtam na jeho názor na poštu, takže tak, pani Touchetová, ak vám to neprekáža.“

„Prirodzene.“

Pri odchode Elizu sledoval živý pohľad starého portrétu od Maclisa. Živé oko, živé bokombrady, živé kučery – nič z toho nebolo v momente maľby nepresné. Pekný ako žena, ružovíci ako dieťa. Aj to bol William.

Mať rád Williama

Na chodbe si musela sadnúť na schody a zhlboka dýchať. V tomto stave ju našiel bratranec. Potil sa od tepla nezvyčajného na toto ročné obdobie a rozprával sa sám so sebou o tom, ako hovorí sám so sebou.

„Povedal som si: ‚Rozpamätám sa na svoje niekdajšie manchesterské miesta, využijem spomienky na staré mesto a prenesiem ich na jakobitské povstanie. Všetko si to v hlave načrtnem medzi týmto miestom a stanicou a potom pôjdem rovno k stolu a začnem.‘ Ale – nič. Z nejakého dôvodu, Eliza, som dnes...“

Eliza poznala dôvod a vedela tiež, že je medzi nimi nevysloviteľný. Vstala a nasledovala ho do pracovne. Sadol si za stôl, plesol dľaňou po zelenom súkne a zastonal.

„Nuž, William, možno je to samotnou témou... Toľko ste už popísali o vzdialenej minulosti.“

„Vy tú tému neschvaľujete?“

Naopak, rok 1745 bol pre pani Touchetovú srdcovou záležitosťou. Jej matka bola vášnivá jakobitka – rodinné misky na ovsenú kašu mali na dne vytlačený stuartovský erb – a jej otca zobrali ako chlapca do Edinburghu, aby videl Bonnieho Princa Charlieho vstupovať do Holyroodu. No nemohla predstierať, že považuje Stratenú vec za dobrý námet pre Williama, pre ktorého aj kúsok histórie siahal až príďaleko. Pri pohľade do svojej budúcnosti videla celkom jasne, ako o šesť mesiacov sedí za stolom a prediera sa hustými opismi rozličných typov obydľí, aké možno nájsť na Vonkajších Hebridách, alebo v nekonečnom zozname rozličných kiltov, ktoré nosia členovia Kráľovskej spoločnosti lukostrelcov...

„Vidím vám to na tvári. Vraštíte čelo. Nesúhlasíte.“

„No, možno by pomohla súčasnejšia alebo osobnejšia téma...“

Zachmúrene: „*Clitheroe* nemal úspech.“

„Ale to bola kniha o detstve.“

S povzdychom: „*Sú v móde*,“ citoval ju a pani Touchetová úprimne ľutovala, že to kedy povedala, že to vôbec niekedy naznačila. Čítať *Mervyna Clitheroea* bolo niečo úplne iné než čítať *Janu Eyrovú*. Keď román dočítala, mala zvláštny pocit, že William nikdy nebol dieťaťom a nikdy žiadne nestretol.

„Myslím teraz na váš dospelý život.“

„Eliza, dospelý život som prežil presne takto.“ Zdvihol pero, no v polovici pohybu ho odložil, celkom zúfalý. Ten pekný mladý junák z tridsiatych rokov, s vlasmi lesknúcimi sa po makasárovom oleji, sa nejako premenil na tohto strapátého, ovisnutého, zroneného starca.

„Ale čo všetky tie zaujímavé večere?!“

Ústa mu smutne ovisli, akoby chcel povedať: *Stratil som na ne chuť*.

„William, pravda je taká, že fikcia sa skladá z fascinujúcich postáv, a vy ste boli fascinujúcimi postavami obklopený celý život.“

„Hm. To ste si vtedy nemysleli.“

„Vždy som si to myslela! Len ma rozčuľovalo, že som neustále dolievala portské.“

„Hm.“

„William, ak tým chcete naznačiť, že patrím medzi hlupákov, čo dovolia, aby im súčasná sláva niektorých ľudí zatienila vlastné spomienky, tak vám môžem povedať, že som si vás všetkých – vás aj vašich múdrych priateľov – dávno odmerala a môj meter sa nezmenil,“ vyhlásila.

Okamžite si však nelojálne spomenula na *Nového ducha doby*, práve tlejúceho na hromade dolámaných dosiek v záhrade. Boli tam všetci – duchovia skoršieho veku, ktorým kedysi nalievala a piekla kurence. Zrátaní, opísaní, polichotení, kritizovaní, zmeraní. Williamov záznam bol zďaleka najkratší. A redaktor dal v kapitole o jej bratancovi jasne najavo, že to považuje za milosrdenstvo voči mužovi, ktorý býval na verejnosti šetrený, pretože bol v súkromí veľmi vážny a uznávaný. Spomenula si na

Richarda Horna, jedného z bystrých mladíkov, ktorých kedysi v Kensal Rise pravidelne krmila a napájala, a pamätala si, že on, rovnako ako všetci ostatní pri stole, mal Williama veľmi rád. No mať Williama rád a čítať ho boli už dávno dve úplne odlišné veci, čo Elizu opäť utvrdilo, že to, čo povedala, bola pravda – v úzkych medziach. Williama aj jeho priateľov si odmerala dávno, vždy vedela, kto má talent a kto nie, a pokiaľ sa bratranec nebude ďalej vypytovať, jej diskretný, ironický, a predsa absolútny Boh nad tým privrie oko.

Tajomstvo bolesti

Celú jeseň dávala pani Touchetová pozor na poštu, ale William sa o balíku nikdy nezmienil a nič podobné už neprišlo. Koncom novembra na to už celkom zabudla. Zamestnávali ju väčšie veci. Dom Tunbridge bol katastrofa: záhrada bola malá a tienistá a od stola bolo počuť vlak. Na jar sa budú znova sťahovať. Ale zatiaľ čo pre Williama to znamenalo len vysloviť vetu nahlas, pre jeho sesternicu to predstavovalo mesiace plánovania a organizácie. V noci ju prenasledovali sny o kufroch. Boli to tie isté kufre ako minulý rok – lenže plné – a v sne neustále dookola vysvetľovala furmanom, že sú plné, a oni na ňu bezvýrazne hľadeli. Bola podráždená na všetkých. Nedokázala sa ovládať ani so Sarah, ani s dieťaťom, ani so psami, ba ani s *poverenou osobou* na okresnom úrade pre narodenia, sobášne a úmrtia:

Nechápete môj predošlý list. V tomto prípade sa výslovne žiada, aby svadba, hoci vykonaná v kostole, prebehla na základe súkromného povolenia, bez čítania ohlások.

Povolenie dorazilo vo februári. Ženích bol na papierovanie príliš zaneprázdnený. Nedávno sa aspoň „načas“ vzdal témy Manchesterského povstania a namiesto toho sa pustil do románu „čiasťočne zasadeného na Jamajku“, ostrov, na ktorý nikdy nevkročil. („Áno, Eliza, ale ani som nežil počas reštaurácie, ani som nebol zbojníkom, ani som nestretol Gya Fawkesa.“) Nevesta za seba nebola schopná napísať na papier nič viac ako krížik. Zostalo teda na pani Touchetovej, aby doplnila údaje. Písanie základných faktov v nej vyvolávalo zvláštne opojný pocit:

Sarah Wellsová, 26-ročná, zo Stepney; panna.

William Harrison Ainsworth, 63-ročný, z Manchestru; vdovec.

Panna! Len v jednom zmysle. Nižšie na žiadosti z čisto krutej praktickosti jedným ťahom pera zabila nevestiných rodičov,